

دانشگاه علامه طباطبایی
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
برای اخذ درجه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده

موضوع:

بررسی اثر بخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های
اسلام بر سازگاری زناشویی

استاد راهنما :

دکتر احمد اعتمادی

استاد مشاور:

دکتر سعید بهشتی

دانشجو :

مهرنوش باقریان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقديم به :

**پيشگاه سرور آزادگان ، امام شهيدان ، حضرت
ابا عبدالله حسين**

تقديم به :

**پدرم ، اسوه صبر شكيبائي و محبت
مادرم ، اسوه ايتار گذشت و بردباري**

چکیده تحقیق:

در این پژوهش به بررسی آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه‌های اسلام بر سازگاری زناشویی پرداخته شده است. هدف این تحقیق بررسی کارآمدی آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه‌های اسلام بر سازگاری زناشویی است. تا از این طریق بتوانیم کارآمدی روش‌های اسلامی را مورد بررسی قرار دهیم. جامعه آماری این پژوهش متشکل از افراد متقاضی طلاق مراجعه کننده به دادگاه خانواده شهرستان لار در ۶ ماه اول سال ۱۳۸۸ بودند. پس از ثبت نام از افراد متقاضی شرکت در کلاس آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی اسلامی، تعداد ۲۶ زوج انتخاب و به طور تصادفی به دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم شدند. ۱۳ زوج در گروه آزمایش و ۱۳ زوج در گروه کنترل قرار گرفتند قبل از شروع آموزش از هر دو گروه پیش آزمون به عمل آمد. ابزار مورد نظر این پژوهش پرسشنامه سازگاری زناشویی اسپانیایی بود که دارای ۳۲ پرسش می باشد و روایی و پایایی این پرسشنامه بر اساس تحقیقات انجام شده دارای پایایی ۰/۹۶ از همسانی قابل توجهی برخوردار است و دارای روایی محتوا و از روایی همزمان با پرسشنامه سازگاری زناشویی لاک - والاس برخوردار است. سپس به افراد گروه آزمایش آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه‌های اسلام در طی ۱۰ جلسه ۲ ساعته داده شد و گروه کنترل هیچ نوع آموزشی دریافت نکردند. پس از پایان آموزش مجدداً از هر دو گروه آموزش و کنترل، پس آزمون به عمل آمد. به منظور مقایسه نتایج پیش آزمون و پس آزمون از آزمون آماری تحلیل کواریانس استفاده شد و کار تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS انجام شد. در آخر در سطح ۹۹ درصد اطمینان، نتایج حاکی از این بود که آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه‌های اسلام بر سازگاری زناشویی تاثیر مثبت دارد و همه فرضیه‌ها مورد تایید قرار گرفتند.

۱- آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه‌های اسلام باعث افزایش سازگاری زناشویی

شد.

۲- آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام باعث افزایش رضایت زناشویی در زوجین شد.

۳- آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام باعث افزایش همبستگی زناشوی در زوجین شد.

۴- آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام باعث افزایش توافق در زوجین شد.

۵- آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام باعث افزایش ابراز محبت در زوجین شد.

و یافته ها نشان داد که آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام باعث افزایش سازگاری زناشویی در زوجین می گردد. در آخر نیز پیشنهاداتی جهت بهبود کیفیت کار داده شد.

کلید واژه ها : مهارت های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام، سازگاری زناشویی

فهرست مطالب:

فصل اول: کلیات پژوهش

۱	مقدمه
۴	بیان مسئله
۶	اهمیت و ضرورت تحقیق
۷	اهداف پژوهش
۸	فرضیه های پژوهش
۹	تعریف عملیاتی واژه ها و اصطلاحات

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

تعریف

۱۲	ازدواج
۱۳	ویژگیهای خانواده سالم و پایدار
۱۴	مفهوم سازگاری
۱۶	فرایند سازگاری
۱۶	عوامل موثر برای رسیدن به سازگاری
۱۷	سازگاری زناشویی
۲۰	ضرورت شناسایی عوامل موثر در سازگاری زناشویی
۲۰	عوامل موثر در سازگاری زناشویی
۲۰	شناسایی عوامل
۲۲	کیفیت ازدواج و لدین
۲۲	نحوه آشنایی با همسر
۲۲	سن ازدواج
۲۳	طبقه اجتماعی
۲۳	نوع جامعه
۲۴	همگنی (انتخاب هم کفو)
۲۵	میزان تدین و اعتقادات مذهبی
۲۵	سطح تحصیلات
۲۶	میزان شناخت همدیگر
۲۶	طول مدت ازدواج
۲۶	چگونگی ارتباط قبل از ازدواج
۲۷	تولد فرزند
۲۷	سن

۲۸	جایگاه و روابط اجتماعی.....
۲۸	درک و فهم همسر.....
۲۹	اعتماد و صداقت.....
۲۹	مسائل جنسی.....
۳۰	خانواده نخست.....
۳۰	وضعیت اقتصادی.....
۳۱	سلامت جسمانی.....
۳۱	ویژگی های شخصیت.....
۳۲	نقش سازگاری زناشویی در زندگی.....
۳۲	تاثیر بر عملکرد والدینی.....
۳۲	تاثیر بر طول عمر.....
۳۲	تاثیر بر میزان احساس تنهایی.....
۳۳	تاثیر بر وضع تحصیلی فرزندان.....
۳۳	جنسیت و سازگاری زناشویی.....
۳۳	خصوصیات زوجین سازگار.....
۳۴	عوامل موثر بر دوام و پایداری سازگاری زناشویی.....
۳۵	عوامل ناخشنودی و نارضایتی از زندگی زناشویی.....
۳۵	آمادگی محدود برای ازدواج.....
۳۵	نقش زناشویی.....
۳۶	ازدواج زودرس.....
۳۶	مفاهیم غیر واقعی از زناشویی.....
۳۶	کوتاه بودن دوران نامزدی.....
۳۶	مفاهیم خیالی (رمانتیک) از ازدواج.....
۳۶	فقدان هویت.....
۳۷	خشنودی از زندگی زناشویی در مراحل مختلف زندگی.....
۳۸	رویکردهای نظری در سازگاری زناشویی.....
۳۸	رویکرد روان تحلیلی.....
۳۹	رویکرد رفتار گرایی.....
۴۰	دیدگاه یادگیری اجتماعی.....
۴۱	رویکرد الگوی تعادل پویا.....
۴۱	مفهوم سازگاری زناشویی از دیدگاه رفتاری - شناختی.....
۴۲	سازگاری زناشویی و مهارتهای ارتباطی.....
۴۳	ارتباط.....

۴۴	هدف اصلی ارتباط.....
۴۵	مدلهای ارتباط.....
۴۵	مدلهای خطی.....
۴۵	مدلهای تعاملی.....
۴۶	مدل تبدلی.....
۴۷	ماهیت روابط انسانی.....
۴۷	اهداف و داشتن مهارتهای ارتباطی.....
۴۸	بررسی پیشینه ارتباط زناشویی.....
۴۹	مزایای مهارتهای ارتباطی همسران.....
۵۰	الگویی موثر ارتباطی در خانواده سالم.....
۵۰	ارتباط در زندگی زناشویی.....
۵۲	کیفیت ابراز عشق و صمیمیت.....
۵۳	اولویت و صرف وقت.....
۵۳	داشتن انتظارات واقعی.....
۵۳	توجه و مراقبت.....
۵۴	تعهد.....
۵۴	اعتماد.....
۵۴	داشتن مهارتهای حل مشکل.....
۵۵	اهمیت مشکلات ارتباطی.....
۵۵	پیامدهای مشکلات ارتباطی.....
۵۶	مهارتهای ارتباطی زناشویی زن و شوهر در اسلام.....
۵۶	روابط شوهر با همسرش.....
۵۶	مهرورزی و محبت.....
۵۷	بیان و ابراز عشق.....
۵۷	حمایت از همسر.....
۵۷	درک کردن زن در موقعیتهای مختلف.....
۵۸	ایجاد زمینه دلگرمی.....
۵۸	معاشرت خوب.....
۵۸	همانندی در زندگی.....
۵۹	وقت گذاری برای همسر.....
۵۹	مرد باید زن را گرمی بدارد.....
۵۹	پاکدامنی و عفت شوهر.....
۵۹	در برابر ناسازگاری های همسر.....

۶۰	روابط زن با شوهر.....
۶۰	دوستی و تفاهم.....
۶۰	احترام و استقبال.....
۶۱	تواضع و فروتنی.....
۶۱	در جنبه کمک به او.....
۶۲	در جنبه اخلاق.....
۶۲	سازش با همسر(شوهر).....
۶۲	رعایت آداب.....
۶۳	سپاس گذاری در مقابل زحمات شوهر.....
۶۳	صداقت با همسر.....
۶۳	ضرورت صداقت و تفاهم.....
۶۳	رضایت شوهر.....
۶۴	خشمگین نکردن شوهر.....
۶۵	یافته های پژوهش های داخلی.....
۶۹	یافته های پژوهشی در خارج از کشور.....

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

۷۶	مقدمه.....
۷۶	روش تحقیق.....
۷۷	جامعه آماری.....
۷۸	نمونه و روش نمونه گیری.....
۷۹	روش اجرای پژوهش.....
۷۹	ابزار اندازه گیری داده ها.....
۸۰	پرسشنامه سازگاری زناشویی اسپانیر.....
۸۱	پایایی.....
۸۱	روایی.....
۸۱	هنجار یابی.....
۸۲	شرح جلسات محقق ساخته در مورد آموزش مهارتهای ارتباطی زناشویی.....
۸۳	روش تجزیه و تحلیل داده ها.....

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

۸۵	مقدمه.....
۸۶	آمار توصیفی.....
۸۹	اطلاعات استنباطی.....

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

مقدمه	۹۵
بحث و بررسی فرضیه ها	۹۵
بحث و نتیجه گیری	۱۰۷
محدودیت‌های پژوهش	۱۰۸
پیشنهادات	۱۰۸
پیشنهادات کاربردی براساس یافته ها	۱۰۸
پیشنهادات پژوهشی برای تحقیقات آینده	۱۰۸
منابع فارسی	۱۱۰
منابع لاتین	۱۱۶
پیوست	۱۱۹

فهرست جداول :

جدول (۱-۴) مقادیر بیشینه و کمینه مربوط به متغیرهای جمعیت شناختی پژوهشی	۸۶
جدول (۲-۴) توزیع فراوانی سطوح سواد آزمودنی ها	۸۶
جدول (۳-۴) توزیع فراوانی محدود سنی آزمودنی ها	۸۷
جدول (۴-۴) توزیع فراوانی مدت ازدواج آزمودنی ها	۸۷
جدول (۵-۴) مقایسه میانگین های زنان و مردان در پس آزمون	۸۸
جدول (۶-۴) آزمون تحلیل کواریانس پس آزمون عامل سازگاری زناشویی پس از تعدیل میانگین	۸۹
جدول (۷-۴) آزمون تحلیل کواریانس آزمون همبستگی دو نفره پس از تعدیل میانگین	۹۰
جدول (۸-۴) آزمون تحلیل کواریانس پس آزمون عامل توافق دونفری پس از تعدیل میانگین	۹۱
جدول (۹-۴) آزمون تحلیل کواریانس پس آزمون عامل ابراز محبت دو نفره پس از تعدیل میانگین	۹۳
جدول (۹-۴) آزمون تحلیل کواریانس پس آزمون عامل رضایت زناشویی پس از تعدیل میانگین	۹۳

فصل اول:

کلیات پژوهش

مقدمه :

ازدواج به عنوان یک نهاد اجتماعی است که پایه و اساس ارتباط انسانی را تشکیل می دهد و در آن زن و مرد از طریق یک نیروی رمزی ناشی از غرایز، آیین و شعائر و عشق به هم جذب می شوند و به طور آزادانه و کامل تسلیم (متعهد) یکدیگر شده تا واحد پویایی را به عنوان خانواده ایجاد نمایند (لاندیس ، ۱۹۷۵). خانواده به عنوان تنها نظام اجتماعی می باشد که رسماً در همه جوامع پذیرفته شده است خانواده محیطی مقدس ، باصفا و به زیباترین تعبیر قرآنی محل سکون و آرامش واقعی

است . در سوره روم آیه ۲۱ آمده است: از آیات الهی این است که از جنس خودتان همسرانی برایتان آفرید تا در کنار او آرامش یابید و با هم انس گیرید و میان شما مودت و مهربانی برقرار ساخت (احمدی، ۱۳۸۲).

ازدواج در تمامی شرایع و قوانین ترغیب شده است و مصلحت فرد اجتماع در این است که مرد و زن پیمان زناشویی ببندند و تشکیل خانواده دهند. ازدواج موجب بقای نوع انسان، توسعه اقتصادی یک ملت، آسایش و آرامش زوجین، حفظ و تقویت ایمان، باز شدن افقهای جدید فکری، افزایش سلامت جسمی و روانی، رشد و تکامل اخلاقی، اجتماعی و اقتصادی می شود (احمدی، ۱۳۸۲)..

ازدواج یکی از بنیادهای تقریباً جهان شمول بشری است و هیچ بنیادی این چنین صمیمانه زندگی افراد بشر را تحت تاثیر قرار نداده است (هالفورد، ترجمه تبریزی، ۱۳۸۴).

آنچه از خود ازدواج ایجاد می شود، خانواده است. این واحد به ظاهر کوچک اجتماعی از ارکان عمده نهادهای اصلی هر جامعه به شمار می رود و در واقع هر خانواده را باید خشت بنای جامعه و کانون اصلی حفظ سنت و رسوم و ارزشهای والا و مورد احترام و شالوده مستحکم مناسبات پایدار اجتماعی و روابط میان افراد و مهد پرورش فکر و اندیشه و اخلاق و تعالی روح انسان به حساب آورد (سیف، ۱۳۶۸).

خانواده، یکی از نهادهای مهم جامعه بشری است که زیر بنایی ترین و اولین نهاد اجتماع به شمار می رود. تاثیر خانواده بر رشد تعادل و شکوفایی افراد جامعه به حدی است که هیچ صاحب نظری نمی تواند آن را انکار کند، از این رو، همه فلاسفه و صاحب نظران علوم انسانی از ابتدای تاریخ مکتوب علمی، درباره خانواده توصیه های داشتند. ادیان الهی نیز به جهت نقش مهم خانواده در اخلاق و معنویت انسانها، آموزه های مهمی در این زمینه ارائه کرده اند، در همین راستا آخرین دین الهی یعنی اسلام، در ابعاد مختلف زندگی خانوادگی، دستورها و آموزه های مفیدی ارائه کرده است. در این دین، ازدواج و خانواده محبوبترین و عزیزترین نهاد بشری نزد خداوند اعلام شده است.

در حدیثی از پیامبر اسلام (ص) آمده است: درهای آسمان هنگام بروز چهار پدیده گشوده می شود (کنایه از نزول برکات و رحمت خداوند) که دو مورد از آنها مربوط به خانواده است (سالاری فر، ۱۳۸۷).

اهداف تشکیل خانواده را نیز می توان از گزاره های صحیح متون اسلامی استنباط کرد. تعالیم اسلام درباره چگونگی روابط اعضای خانواده و به عبارتی حقوق و مسئولیت های متقابل آنها، توصیه های الزامی و اخلاقی فراوانی دارد. که در تحکیم پایه های خانواده نقش اساسی دارد (سالاری فر، ۱۳۸۷).

آنچه از خود ازدواج مهم تر است سازگاری زناشویی و رضایت از ازدواج می باشد. سازگاری زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس ناشی از خوشبختی و رضایت از همدیگر دارند، سازگاری در ازدواج از طریق علاقه متقابل مراقبت از یکدیگر، پذیرش، درک یکدیگر و ارضای نیازها ایجاد می شود (سین ها و ماکرچک، ۱۹۹۰، به نقل از احمدی، ۱۳۸۲).

برای ازدواج رضایت بخش برقراری و تداوم ارتباط اثر بخش ضروری است. لازمه ارتباط یادگیری شریک شدن در افکار، احساسات بازخوردهای مثبت و ابراز قدر دانی می باشد (سیلیمن، ۲۰۰۱) داشتن یا نداشتن مهارت های ارتباطی بروضعیت سازگاری زناشویی موثر است، وجود ارتباطاتی که فاقد شرایط لازم است و همچنین روابط مبهم و یا روابط مشروط زمینه های ناسازگاری را در بین زوجین تشدید می کند. درگیر بودن یا ناتمام گذاشتن روابط قبلی نیز بر وضعیت سازگاری زناشویی تاثیر دارد (ناکونزی و راجرز، ۱۹۹۵، به نقل از احمدی، ۱۳۸۲) مهارت های ارتباطی، رفتارهای راشامل می شود که نگهدارنده ازدواج هستند، بررسی ها نشان داده است که مهارت های ارتباطی با متغیرهای همچون ادراک برابری و مساوات در ارتباطات، ابراز عشق و صمیمیت، نزدیکی و وابستگی، حل منطقی و عقلانی تعارضات و کنش های موجود در گفتگوها، تعهد و اطمینان نسبت به یکدیگر، همکاری و وقت گذرانی برای یکدیگر، داشتن انتقادات واقعی و

بالاخره انعطاف پذیری تعریف می شود (دانیل و همکاران ، ۱۹۹۹ ، کاسلورابینسون ۱۹۹۶، به نقل از احمدی ، ۱۳۸۲).

از سوی دیگر ناسازگاری های زناشویی در روابط زن وشوهر ها ، علاوه بر ایجاد مشکل در موارد فوق باعث اشکال در روابط اجتماعی ، گرایش به انحرافات اجتماعی ، اخلاقی و افول ارزشهای فرهنگی در بین زوجین می شود (طاهری، ۱۳۸۴).

در زمینه چگونگی شکل گیری ناسازگاری های زناشویی باید گفت که زن وشوهر برای رفع بعضی از نیازها و انتظاراتشان با هم ازدواج می کنند. هر یک از زوجین تلاش می کنند تا روابط خود را با یکدیگر افزایش دهند به گونه ای که با حداقل تلاشها بتوانند به حد اکثر فواید ازدواج دست پیدا کنند . حال وقتی فواید حاصل از ازدواج آنها ، مطابق انتظاراتشان نباشد و یا میزان تلاش و زحمت آنها بیشتر از فواید ازدواجشان باشد تعارض و اختلاف به وجود می آید و در مراحل اولیه ارتباط (دوره نامزدی ، عقد ، اوایل ازدواج) تعارضات بین زن وشوهر بیشتر از طریق سکوت (عدم ابراز مخالفت)، کناره گیری از موضوع نشان داده می شود چگونگی گذر از این مرحله اساسی است . اگر زوجین به طور مناسب مهارت های ارتباطی و حل تعارض را کسب نکنند ، تعارضات به طور کلامی و سپس به صورت رفتاری تداوم می یابد و تخریب تدریجی در سازگاری زوجین شروع می شود (داگلاس و همکاران ، ۱۹۹۵ ، احمدی ۱۳۸۲).

براین اساس تحقیق حاضر در پی بررسی تاثیر آموزش مهارت های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام بر سازگاری زناشویی می باشد. امید است نتایج این پژوهش گامی در جهت افزایش سازگاری زوجین و کاهش طلاق و کمک به استحکام و پایداری خانواده ها باشد.

بیان مسئله:

یکی از مهمترین عوامل توسعه و پیشرفت جوامع، وجود خانواد های سالم و موفق است. خانواده ، اصلی ترین نهاد هر جامعه محسوب می شود . خانواده را باید مبدا بروز و ظهور عواطف انسانی و کانون صمیمانه ترین روابط میان افراد به حساب آورد . خانواده سالم سنگ زیر بنای

جامعه سالم و ارتباط موثر پایه و اساس خانواده سالم و موفق است. وقتی خانواده ها از الگوی ارتباطی موثر استفاده می کنند (انتقال و درک واضحی از محتوا و قصد پیامها ی یکدیگر دارند)، مسئولیت اجتماعی کردن فرزندان و دستیابی به نیازهای روحی و روانی اعضای خانواده و ابقای ارتباط زوج و شرکت در اجتماع رامی توان به خوبی انجام دهد. نوع نظام خانواده و الگوهای ارتباطی آن اثر مهمی بر اعضای خانواده دارد. زیرا شخصیت و یادگیری و توسعه و ابقای اعتماد به نفس و قدرت انتخاب و تصمیم گیری منطقی افراد خانواده همه به نوع اطلاعات و نحوه انتقال بین اعضای خانواده وابسته است (ابراهیمی، ۱۳۷۱).

خانواده در اسلام دارای اهمیت فراوانی است و دین اسلام برای آن، نظام و قوانینی وضع کرده است تا سعادت افراد آن را تضمین کند. خانواده عضوی از جامعه است و تا خانواده سعادت مند نباشد جامعه روی سعادت را نخواهد دید. بنابراین، قوانین اسلام برای خانواده، جامع و همه جانبه است (راشدی، ۱۳۸۶).

مهارتهای ارتباطی؛ رفتارهایی را شامل می شود که نگهدارنده ازدواج هستند. بررسی ها نشان داده است که مهارتهای ارتباطی با متغیرهای همچون ادراک برابری و مساوات در ارتباط، ابراز عشق و صمیمیت. نزدیکی و وابستگی، حل منطقی و عقلانی تعارضات و کنش های موجود در گفتگوها، تعهد و اطمینان نسبت به یکدیگر همکاری و وقت گذرانی برای یکدیگر، داشتن انتقادات واقعی و بالاخره انعطاف پذیری تعریف می شود (دانیل، بالارد، دبورا، ۱۹۹۹).

سازگاری زناشویی فرایندی است که در طول زندگی زن و شوهر به وجود می آید زیرا که لازمه آن انطباق سلیقه ها، شناخت صفات شخصیتی، ایجاد قواعد رفتاری و شکل گیری الگوهای مراوده ای است که هر چند در روزهای اول زندگی شایسته توجه جدی است، بنابراین، سازگاری زناشویی یک فرایند تکاملی در بین زن و شوهر است (احمدی، ۱۳۸۲).

احمدی (۱۳۸۲) نقل می کند که سازگاری زناشویی بر بسیاری از ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسانها تاثیر می گذارد. سازگاری زناشویی سنگ زیر بنای عملکرد خوب خانواده است. نقش والدین

را تسهیل می کند (کامینگ و همکاران، ۱۹۹۷). عمر زن وشوهر را زیاد می کند (کومپ ، ۱۹۷۱). باعث افزایش سلامتی و توسعه اقتصادی و رضایت بیشتر از زندگی می شود (وایت ، ۱۹۹۷). سازگاری زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس ناشی از خوشبختی و رضایت از یکدیگر دارند و روابط رضایت بخش بین زوجین از طریق علاقه متقابل میزان مراقبت از یکدیگر و پذیرش و تفاهم عامل ارزیابی است (ص ۱۵).

سازگاری زناشویی مفهومی چند بعدی است که نه تنها فرد بلکه رابطه او با همسرش در نظر می گیرد و نسبت به رضامندی از ویژگی های عینی تری برخوردار است. لاک - والاس (۱۹۹۵) سازگاری زناشویی را به عنوان فرایند انطباقی زن وشوهر به شیوه کارآمد تعریف می کند که از تضاد اجتناب می کنند آن چنان که از ازدواجشان و از یکدیگر احساس رضایت می کنند و علائق و فعالیت های مشترکی دارند. احساس می کنند که ازدواجشان انتظارات آنها را بر آورده است. بررسی پیشینه مفهوم سازگاری زناشویی نشان می دهد که این مفهوم به طور ثابت برای اشاره به فرایندهای که برای دستیابی به یک رابطه زناشویی هماهنگ و کار کردن ضروری است در نظر گرفته می شود. در این خصوص رابطه سازگار شده به عنوان رابطه ای که در آن مشارکت کنندگان غالباً با هم در تعامل هستند به ندرت در موضوعات زناشویی مهم با هم مخالفند، به خوبی با هم ارتباط برقرار می کنند و اختلافشان را به شیوه ای رضایت بخش و دو جانبه حل و فصل می کنند در نظر گرفته می شود (زاده هفت تنانیا، ۱۳۸۶).

بنابراین با توجه به اهمیت اختلافهای زناشویی و به منظور پیشگیری از پیامدهای نامطلوبی که پدید می آورد؛ سردرگمی و پریشانی خانواده ها، طلاق و از هم گسیختگی خانواده ها و در نهایت از هم گسستگی جامعه باید از روش های موثری استفاده کرد (دانش، ۱۳۸۴).

با توجه به اینکه تعداد زیادی از جمعیت ایران معتقد به دین اسلام هستند ممکن است در پاره ای از موارد روش هایی که با اعتقادات آنها انطباق ندارد نتواند به طور کامل کارآمد باشد. بنابراین، لازم است در کنار روش های غربی از روشهای مبتنی بر آموزه های اسلام نیز استفاده کنیم و

کارآمدی روش های اسلامی را در مقایسه با روش های دیگر بیازماییم و با آموزش این شیوه ها خود را به ابزار دیگری مجهز کنیم و در هر موقعیت از روشی مناسب با آن موقعیت استفاده کنیم .

مسئله ای که ذهن محقق را به خود مشغول ساخته بود این بود که آیا علم روانشناسی و مشاوره چقدر با آموزه های اسلام مفاهیم مشترک دارند ؟ آیا می شود ما با رعایت نکاتی که اسلام به ما به ما توصیه کرده است زندگی رضایت بخش داشته باشیم ؟ مسئله مورد نظر این بود که اگر ما از قبل طبق فرامین اسلام عمل کنیم خانواده های سالم به دور از هر گونه ناسازگاری خواهیم داشت یا خیر؟ اگر آگاهانه توصیه های اسلام را به کار بگیریم جامعه دور از طلاق خواهیم داشت؟ پژوهش حاضر برای بررسی این سوال طراحی و اجرا شد که آیا آموزش مهارتهای ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام بر سازگاری زناشویی تاثیر دارد یا خیر ؟ به تعبیر دیگر ، در این پژوهش فرضیه زیر مورد آزمون قرار خواهد گرفت : آیا مهارتهای ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام باعث افزایش سازگاری خواهد شد یا خیر ؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

صنعتی شدن و شهر نشینی ساختار خانواده را دچار تحول کرده است . یکی از این تغییرات کاهش ارتباط است. فقدان ارتباط در خانواده موجب تعارضات مکرر ، مسائل ارزشی حل نشده و اختلاف بر انگیز ، عدم همدلی و پیامدهای منفی زیادی را برای فرزندان و والدین به همراه دارد. بنابراین ، با استفاده از نظر و دیدگاه اسلام در مهارتهای ارتباطی زناشویی به دنبال تدوین الگوی عملی مناسب با فرهنگ جامعه ایرانی که فرهنگی اسلامی نیز است ، هستیم .

واقعیات موجود نشان می دهد که مسائل و مشکلات خانوادگی در جوامع مختلف روز به روز در حال افزایش است . یکی از مشخص ترین این مسائل طلاق است . افزایش روزافزون طلاق در

دنیای کنونی متأسفانه جامعه فعلی ما رانیز در بر گرفته است و نارضایتی زن و شوهرها از یکدیگر و نیز از هم گسیختگی کانونهای گرم بساری از خانواده ها و تاثیرات سوی این جدایی بر افراد خانواده نیاز به رسیدگی و رفع این مشکل را مطرح ساخته است. افزایش طلاق و کشمکش های خانوادگی نه تنها اساس خانواده ها را تهدید می کند بلکه تهدیدی جدی برای جامعه و نظام اجتماعی می باشد چرا که تربیت نسلی سالم و برخوردار از سلامت روان که بتواند مسئولیت آینده جامعه را بر دوش بکشد در محیطی که آرامش و امنیت از آن رخت بر بسته است میسر نمی باشد. مشکلات زناشویی و خانواده به طلاق محدود نمی شود. در جامعه معاصر زوجها مشکلات شدید و فراگیری را هنگام برقراری و حفظ روابط صمیمانه تجربه می کنند . در واقع مشکل در ماندگی زناشویی بیش از هر مقوله دیگر سبب ارجاع جهت دریافت خدمات مشاوره ای شده است (فقیر پور ، ۱۳۸۱).

باتوجه به اینکه جامعه ما نیز در سالهای اخیر با افزایش طلاق روبه روست ضرورت این تحقیق ایجاد می کند که به دنبال مدلی باشیم که از دل فرهنگ اسلامی برخاسته باشد و در پی این منظور باشیم که این مدل چقدر در کاهش آمار طلاق و ناسازگاری زناشویی موثر است؟ بنابراین، برای محقق این سوال مطرح می شود که آیا الگوی مهارتهای ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام بر سازگاری زناشویی تاثیر دا

اهداف پژوهش :

هدف کلی:

۱- تعیین اثر بخشی آموزش مهارتهای ارتباطی زناشویی با آموزه های اسلام (به صورت گروهی)

برسازگاری زناشویی

هدفهای جزئی :

۱- تعیین اثر بخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی با آموزه های اسلام (به صورت گروهی) بر رضایت زوجین .

۲- تعیین اثر بخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی با آموزه های اسلام (به صورت گروهی) بر همبستگی زوجین .

۳- تعیین اثر بخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی با آموزه های اسلام (به صورت گروهی) بر توافق زوجین .

۴- تعیین اثر بخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی با آموزه های اسلام (به صورت گروهی) بر ابراز محبت در زوجین .

فرضیه های پژوهش :

۱ - آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی مبتنی بر آموزه های اسلام باعث سازگاری زناشویی می شود

2- آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی با آموزه های اسلام (به صورت گروهی) باعث رضایت در زوجین می شود.

3- آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی با آموزه های اسلام (به صورت گروهی) باعث همبستگی در زوجین می شود.

4- آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی با آموزه های اسلام (به صورت گروهی) باعث توافق در زوجین می شود.

5- آموزش مهارت‌های ارتباطی زناشویی با آموزه های اسلام (به صورت گروهی) باعث ابراز محبت در زوجین می شود.

تعاریف عملیاتی واژه ها و اصطلاحات :

تعریف نظری آموزش مهارت‌های ارتباطی :